

Sygn. akt II S 59/18

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lutego 2019 roku

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący-Sędzia: SA Beata Basiura

Sędziowie: SA Aleksander Sikora (spr.)

SO del. Andrzej Ziębiński

Protokolant: Iwona Posytniak

przy udziale prokuratora Prokuratury Regionalnej w Katowicach Krzysztofa Urgacza

po rozpoznaniu w sprawie skargi obrońcy podejrzanej **I. K.**

na przewlekłość postępowania przygotowawczego prowadzonego przez Prokuraturę Okręgową w Gliwicach, sygn. akt V Ds. 109/12/Sp

na podstawie art. 12 ust. 2 i art. 12 ust. 3 a contrario ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. 2016.1259 j.t.) oraz art. 626 § 1 k.p.k.

postanawia:

1. stwierdzić, że w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym przez Prokuraturę Okręgową w Gliwicach pod sygn. akt V Ds. 109/12/ nastąpiła przewlekłość, przez co naruszone zostało prawo podejrzanej I. K. do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki;
2. w pozostałym zakresie skargę oddalić;
3. zwrócić skarżącej uiszczoną opłatę od skargi w kwocie 200 (dwieście) złotych, a kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

W dniu 15 listopada 2018 roku do Prokuratury Okręgowej w Gliwicach wpłynęła skarga obrońcy podejrzanej I. K., w której wnosił o stwierdzenie, że w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym przez Prokuraturę Okręgową w Gliwicach pod sygn. akt V Ds. 109/12/Sp nastąpiła przewlekłość, przez co naruszone zostało prawo podejrzanej I. K. do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Jednocześnie obrońca podejrzanej wniósł o zlecenie Prokuraturze Okręgowej w Gliwicach odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie oraz zobowiązanie jej do zintensyfikowania działań w sprawie.

W odpowiedzi na skargę, prokurator Prokuratury Okręgowej wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Skargę obrońcy podejrzanej I. K., co do zasady należało uznać za zasadną.

Badanie toku postępowania przygotowawczego w niniejszej sprawie uzasadnia stwierdzenie, że w toku postępowania prowadzonego przez Prokuraturę Okręgową w Gliwicach pod sygn. akt V Ds. 109/12/Sp doszło do jego przewlekłości, w rozumieniu art. 2 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki z uwagi na długotrwałość prowadzonych w tym postępowaniu czynności.

Stan naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki następuje wtedy, gdy postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki). Stan przewlekłości ma miejsce również wtedy, kiedy podejmowane w postępowaniu czynności mają charakter nieefektywny lub pozorny. Zaznaczyć należy, iż w razie stwierdzenia zwłoki w wykonywaniu czynności istotne jest również stwierdzenie, iż była to zwłoka nieuzasadniona. W judykaturze stwierdza się, iż ocena, czy postępowanie trwa dłużej niż to konieczne, dokonywana musi być na podstawie analizy charakteru przeprowadzanych czynności, jak i stanu faktycznego sprawy. Aby rozstrzygnąć, czy zwłoka w dokonaniu tej czynności jest nieuzasadniona, rozważyć należy nie tylko czasokres zaniechania jej dokonania, ale także konkretne realia sprawy i jej kontekst

(m.in. postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30 lipca 2013 roku, sygn. akt II S 21/13).

Ponieważ niniejsza sprawa, której dotyczy skarga, jest obszerna, gdyż aktualnie liczy, aż 614 tomów akt, niecelowe jest wymienianie i dokonywanie streszczenia poszczególnych czynności procesowych, jakie zostały podjęte w toku postępowania, a jedynie dokonanie jego syntetycznej oceny.

Postępowanie przygotowawcze o sygn. akt V Ds. 109/12/Sp zostało wszczęte postanowieniem prokuratora Prokuratury Okręgowej w Gliwicach z dnia 1 października 2012 roku. Jego przedmiotem jest działalność, także o charakterze transgranicznym, wysoce zorganizowanej grupy przestępczej, czerpiącej korzyści z tzw. karuzelowego wewnątrzspółnotowego obrotu towarami. Objęte są nim zdarzenia gospodarcze z udziałem łącznie około 500 podmiotów krajowych i zagranicznych (czeskich, słowackich, niemieckich, włoskich, łotewskich, cypryjskich), co do których istnieje uzasadnione podejrzenie, że stanowiły one element fikcyjnego „karuzelowego” obrotu różnego rodzaju towarami w celu wyłudzenia od Skarbu Państwa nienależnych zwrotów z tytułu podatku od towarów i usług w łącznej kwocie 2.123.348.164, 15 zł. Z uwagi na łączność podmiotową i przedmiotową do ww. postępowania od początku jego trwania sukcesywnie dołączano materiały z innych postępowań prowadzonych przez jednostki prokuratury oraz kontroli skarbowej z terenu całego kraju. Z uwagi na międzynarodowy charakter przestępczego proceduru pozyskiwano także materiały ze śledztw oraz korzystano z pomocy prawnej innych państw Unii Europejskiej.

Wyżej wskazanym śledztwem, na jego obecnym etapie, objętych jest 206 podejrzanych. Jest ono podzielone na 13 wątków oraz obejmuje okres od stycznia 2010 roku do lutego 2015 roku.

W toku postępowania, w dniu 8 listopada 2013 roku wydano postanowienie o przedstawieniu I. K. zarzutów. Skarżąca I. K., której zarzucono popełnienie przestępstw z art. 258 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., art. 76 § 1 k.k.s. i art. 56 § 1 k.k.s. i art. 62 § 2 k.k.s. i art. 61 § 1 k.k.s. w zw. z art. 7 § 1 k.k.s. w zw. z art. 9 § 1 i § 3 k.k.s. w zw. z art. 37 § 1 pkt 1, 2 i 5 k.k.s. i art. 38 § 2 pkt 1 k.k.s., art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 271 § 1 i § 3 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., art. 299 § 1 i 5 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k., objęta jest wątkiem numer II przedmiotowego śledztwa. Jak wynika z analizy materiałów dotyczących „wątku II” postępowania, wiąże się one m.in. z działalnością podejrzanej prowadzonej pod firmą Przedsiębiorstwo Wielobranżowe (...)z/s w K., która wedle postawionych jej zarzutów miała pełnić rolę tzw. „bufora” pomiędzy tzw. „zanikającymi podatnikami”, a Biurem Handlowo – Usługowym (...)Sp. z o. z/s w M., pełniącym rolę tzw. „brokera” i częściowo „bufora” oraz odbiorcami końcowymi towaru.

Analizując tę część wątku śledztwa, w tym przede wszystkim terminowość podejmowanych czynności odnośnie podejrzanych, których działalność jest bezpośrednio powiązana z działalnością I. K., a co za tym idzie uzyskane

z tych źródeł materiały są wedle twierdzeń prokuratora podstawą postawionych jej zarzutów, uwagę Sądu zwraca przede wszystkim fakt, iż znakomita większość owych czynności (przeszukań, przesłuchań czy konfrontacji, a także gromadzenia dokumentacji) została przeprowadzona w latach 2012-2015, i to mimo, iż do marca 2016 roku do śledztwa V Ds. 109/12/Sp dołączono około 20 innych postępowań. W tym okresie zgromadzono już bowiem znaczną ilość materiałów dotyczących takich podmiotów, jak (...), (...) Sp. z o.o., (...), Biuro Handlowo Usługowe (...) Sp. z o.o., (...) Sp. z o.o. z siedzibą w Z., (...) z siedzibą w G., (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W., Przedsiębiorstwo Handlowe (...) z siedzibą w K., czy Biuro Handlowe (...) z/s w G., których to transakcje z podejrzaną I. K. stały się podstawą postawionych jej zarzutów. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku innych podmiotów objętych tożsamym wątkiem śledztwa, jak m.in. (...) z siedzibą w J., Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe (...) z siedzibą w R., czy Przedsiębiorstwo Handlowo Usługowe (...) z siedzibą w K., w związku z którymi podejmowano ostatnio kolejne czynności w sprawie. Kolejne czynności śledztwa dotyczące bezpośrednio badanego wątku nie cechowały się już taką dynamiką, jak w jego pierwszym okresie. Przykładowo m.in. ponowne przesłuchania podejrzanych P. J., czy T. W. nastąpiły w dość dużej odległości czasowej od poprzednich (odpowiednio 08.12.2015 r. i 26.09.2016 r. oraz 01.10.2015 r. i 18.10.2017 r.). Warto także dodać, iż pierwszy z wyżej wymienionych zgłosił się po raz kolejny na przesłuchanie w dniu 26.09.2016 r. (k.73430-73432, tom 361) z własnej inicjatywy, aby złożyć wyjaśnienia z chęci poprawy swojej sytuacji procesowej, właśnie z uwagi na długość toczącego się na ten moment postępowania.

Dokonując analizy i oceny okoliczności sprawy pod względem kryteriów jakimi należy kierować się przy ustalaniu czy w sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania w pierwszej kolejności należy ocenić zakres podmiotowo-przedmiotowy sprawy, a dopiero w następnej kolejności czas jego trwania. Stwierdzenie przewlekłości możliwe jest bowiem tylko wtedy, gdy czas poświęcony na prowadzenie postępowania karnego jest jednoznacznie niewspółmiernie długi w stosunku do podmiotowo-przedmiotowego zakresu postępowania. Długotrwałość toczącego się postępowania stwarza bowiem domniemanie jego przewlekłości, a obalić może go jedynie wykazanie, że zwłoka w jego zakończeniu była konieczna dla wyjaśnienia okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Jak natomiast wynika z analizowanych okoliczności, sytuacja taka nie zachodziła w niniejszej sprawie.

Poza sporem pozostaje, że omawiana sprawa ma złożony i wielowątkowy charakter zarówno pod względem podmiotowym, jak i przedmiotowym, a tym samym faktycznym (dowodowym) i prawnym. Ponadto, zrozumiałe jest, iż w jego toku konieczne jest dokonywanie szeregu innych czynności, mających na celu ustalenie pełnego stanu faktycznego sprawy, w tym również pozostałych wątków pośrednio dotyczących podejrzanej. Okoliczności te same w sobie nie implikują jednak wniosku o bezzasadności twierdzeń skarżącego. W tym miejscu zasadnym jawi się bowiem odwołanie do normy art. 310 § 1 k.p.k. zgodnie z którą śledztwo powinno być ukończone w ciągu 3 miesięcy. W uzasadnionych wypadkach okres śledztwa może być przedłużony na dalszy czas oznaczony przez prokuratora nadzorującego śledztwo lub prokuratora bezpośrednio przełożonego wobec prokuratora, który prowadzi śledztwo, nie dłuższy jednak niż rok. W szczególnie uzasadnionych wypadkach właściwy prokurator nadrzędny nad prokuratorem nadzorującym lub prowadzącym śledztwo może przedłużyć jego okres na dalszy czas oznaczony (art. 310 § 2 k.p.k.). Pomimo zatem, że przywołana norma dopuszcza przedłużenie okresu trwania postępowania „na dalszy czas oznaczony”, to nie sposób podzielić zapatrywania Prokuratury Okręgowej w Gliwicach, jakoby dotychczasowy czas trwania postępowania, nie był okresem zdecydowanie za długim. Zauważyć bowiem należy, iż postępowanie, którego skarga dotyczy, trwa już 6 lat i 4 miesiące i do tej pory nie zakończyło się. Tym samym więc, nie zakończyło się ono w „rozsądnym terminie”, jak tego wymaga ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r., której przepisy, w myśl jej art. 1 ust. 3, należy stosować zgodnie ze standardami wynikającymi z Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284 z późn. zm.). W kontekście podejrzanej I. K. nabiera to znaczenia o tyle, że jak to wskazano wyżej, postanowienie o przedstawieniu jej zarzutów wydano w dniu 8 listopada 2013 roku.

Potwierdzić trzeba, iż negatywny wpływ na tempo postępowania miała zmiana referenta, która nastąpiła w maju 2016, a także powołanie nowego zespołu prokuratorów do jego prowadzenia, co już z przyczyn czysto organizacyjnych wymagało zapoznania się przez kolejnych referentów z całością zgromadzonego materiału dowodowego. Analogiczna

sytuacja miała miejsce także w marcu 2017 roku, kiedy to do zmian doszło również wśród służb prowadzących przedmiotowe śledztwo, w tym także w wątku dotyczącym podejrzanej I. K.. Od tego momentu, w ocenie Sądu Apelacyjnego, zaistniały okoliczności świadczące o przewlekłości postępowania przygotowawczego. Pierwotnie prowadzone przez Delegaturę w K. Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, decyzją Dyrektora Departamentu Postępowań Karnych Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, z uwagi na trudną sytuację kadrową, zostało przekazane do dalszego prowadzenia Delegaturze w K. Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, co również wymusiło konieczność zapoznania się ze sprawą przez nowych referentów. Choć z jednej strony nie są to okoliczności w pełni zależne od organów prowadzących śledztwo V Ds. 109/12/Sp, tym niemniej z drugiej, nie są to również takie, na które podejrzana mogła mieć wpływ, a tym bardziej, aby były one przez nią zawinione. W związku z tym dany podejrzany nie może ponosić swego rodzaju negatywnych konsekwencji w postaci długotrwałej niepewności swojej sytuacji prawnej, czy też związanych ze stosowanymi wobec niego środkami zapobiegawczymi, bez względu na to jak subiektywnie odczuwa ich uciążliwość. Tym bardziej, iż mogą one być stosowane tylko do prawomocnego zakończenia postępowania, do którego to właśnie organy śledcze powinny dążyć.

Śledząc przebieg postępowania w niniejszej sprawie stwierdzić należy, że pomimo starań prowadzącego śledztwo wielowątkowość sprawy i dołączanie do niej materiałów z innych postępowań (ostatnie połączenie spraw z postępowaniem Prokuratury Rejonowej B. Północ w B., o sygn. akt PR 4 Ds.155.2017, nastąpiło postanowieniem z dnia 19.03.2018 r. – k. 111909, tom 542) powoduje iż zakończenie śledztwa odnośnie każdego wątku, mimo prowadzonych czynności, oddala się w czasie. Stąd też w miarę dalszych postępów śledztwa, które w ocenie Sądu winny zostać zintensyfikowane, organ prowadzący postępowanie powinien zmierzać do wydania kończącej je merytorycznej decyzji, w tym także poprzez ewentualne wyłączenie wątku danego podejrzanego do odrębnego rozpoznania – co jednak ostatecznie pozostawione musi być wyłącznie jego uznaniu.

Oceniając wnioski obrońcy podejrzanej zawarte w skardze zaznaczyć należy, iż ewentualne zalecenia Sądu rozpoznającego skargę na przewlekłość postępowania, nie mogą dotyczyć sposobu zakończenia postępowania ani jego kierunku, nie mogą ingerować w czynności związane z zakresem stawianych zarzutów czy zawierać oceny stopnia uprawdopodobnienia postawionych w toku tego postępowania zarzutów, a zatem nie mogą ingerować w merytoryczny kierunek działań (Piotr Górecki, Stanisław Stachowiak, Paweł Wiliński, Komentarz do art.12 ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, LEX Omega dla Sądów). Zakres i intensywność obecnie prowadzonych w postępowaniu czynności w analizowanym wątku sprawy uzasadnia ocenę, iż już samo stwierdzenie przewlekłości przedmiotowego postępowania doprowadzi do objęcia go odpowiednim nadzorem.

Zgodzić należy się z poglądem skarżącego, że mimo upływu czasu toczącego się postępowania, na etapie śledztwa, oceniając je łącznie toczyło się ono w sposób przewlekły. Prawidłowość organizacji pracy organów je prowadzących, w swym ogólnym ujęciu, nawet przy uwzględnieniu charakteru przedmiotowej sprawy, budzi zastrzeżenia w zakresie tempa prowadzonego postępowania, co z kolei narusza prawo strony – podejrzanej I. K. – do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym bez nieuzasadnionej zwłoki. Istotne przy tym pozostaje, iż podejrzana swoim zachowaniem w żaden sposób nie przyczyniła się do wydłużenia okresu trwającego nadal śledztwa.

Stosownie do treści art. 17 ust. 3 cyt. ustawy, postanowiono natomiast o zwrocie uiszczonej przez skarżącego opłaty.

Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w części dyspozytywnej.

SSA Aleksander Sikora SSA Beata Basiura SSO del. Andrzej Ziębiński

ZARZĄDZENIE

- odpis postanowienia doręczyć podejrzanemu, jego obrońcy oraz Prokuraturze Okręgowej w Gliwicach,

- akta zwróci.

Katowice, 5 lutego 2019 r.